

І. В. Пивовар
викладач кафедри правознавства
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук
(м. Київ)

ПОРЯДОК ЗАЙНЯТТЯ СУДДЯМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСАД

Адміністративними посадами в суді вважаються посади голови суду та заступника (заступників) голови суду. Зі здобуттям незалежності України їх статус суддів, які зайняли ці посади, тривалий час залишався невизначеним. Так само недоліками правового регулювання вирізнялася процедура призначення суддів на ці посади. Ще 16 жовтня 2001 р. Конституційний Суд України за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення п.1 ч.1 ст.131 Конституції України (справа про призначення суддів), звернув увагу на невизначеність на законодавчому рівні питання щодо призначення на адміністративні посади голів судів загальної юрисдикції та їх заступників.

На нормативному рівні цю проблему почали вирішувати лише з прийняттям Закону України “Про судоустрій України” від 7 лютого 2002 р. та Постанови “Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад”, Указом Президента № 1425/2003 від 10 грудня 2003 р. “Про порядок розгляду питань щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції (крім адміністративних посад у Верховному Суді України) та звільнення з цих посад”, Рішенням Ради суддів України “щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення з цих посад” від 31 травня 2007 р.

Відповідно до ч. 5 ст. 20 Закону України “Про судоустрій України” голова суду, його заступник призначалися на посаду строком на п’ять років зі складу суддів і звільнялися з посади Президентом України за поданням голови Верховного Суду України на підставі рекомендації Ради суддів України.

“Концепція вдосконалення суддівства для утвердження справедливого суду в Україні згідно з європейськими стандартами”, затверджена Указом Президента України від 10 травня 2006 р., визначила можливість обрання голови суду та його заступника зборами суддів відповідного суду, територіальною радою суддів або іншим органом суддівського самоврядування залежно від рівня суду й чисельності суддів у ньому [5]. Ця концепція була підтримана Радою суддів України (Заява “Про концептуальні підходи Ради суддів України до подальшого здійснення судово-правової реформи в Україні” від 26 травня 2006 р. [1]).

Однак ідеї закладені в концепції на законодавчому рівні так і не були закріплені. Натомість 11 вересня 2006 р. було видано Указ Президента України “Про

внесення змін до Указу Президента України від 10 грудня 2003 р., № 1425 і від 30 червня 2004 р., № 697, у якому встановлено, що за поданням голів апеляційних судів формується резерв кандидатів на заміщення адміністративних посад у судах загальної юрисдикції. В Указі також зазначалося, що суддя не може бути призначений на адміністративну посаду в суді до закінчення 6-місячного строку перебування в резерві [6].

Всупереч цим ідеям Указом Президента України від 23 березня 2007 р., № 240 “Про внесення зміни до Указу Президента України від 10 грудня 2003 року” № 1425 встановлено норму, за якою в разі звільнення судді з адміністративної посади у зв’язку із закінченням строку повноважень, переведення його на роботу на посаду судді до іншого суду, грубого порушення посадових обов’язків глава держави на період до призначення судді на таку посаду в порядку передбаченому ст. 20 Закону України “Про судоустрій України”, призначає виконуючим обов’язків голови суду його заступника або одного із суддів цього суду [2]. Відтак можна дійти до висновку, що Президент України без будь-якого погодження (зокрема із органами суддівського самоврядування) міг у такому випадку призначати суддю на посаду виконуючого обов’язки голови суду чи його заступника.

Процедура призначення суддів на адміністративні посади була змінена лише у зв’язку з прийняттям рішення Конституційного Суду України. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції про офіційне тлумачення положення ч. 5 ст. 20 Закону України “Про судоустрій України” (справа про звільнення судді з адміністративної посади) від 16 травня 2007 р. В ньому зазначено, що положення ч. 5 ст. 20 Закону України “Про судоустрій України” відповідно до якого голова суду, заступник голови суду призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України, втратило чинність, як таке що, є неконституційним, на підставі Рішення Конституційного Суду України від 16 травня [4]. Указаним рішенням Верховній Раді України було рекомендовано в законодавчому порядку врегулювати питання про призначення судді на посаду голови суду, його заступника і звільнення їх із цих посад.

30 травня 2007 р. парламентом було прийнято постанову “Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад”, якою до законодавчого врегулювання запроваджено призначення суддів на адміністративні посади і звільнення з них (крім Верховного Суду України) Вищою радою юстиції на підставі рекомендацій Ради суддів України (щодо спеціалізованих судів – голови відповідного вищого спеціалізованого суду), зборів суддів відповідних судів і члена Вищої ради юстиції [3].

Можна зробити висновок, проаналізувавши вказану постанову, що вона була прийнята з порушенням імперативних приписів Рішення Конституційного Суду України від 16 травня 2007 року щодо можливості впорядкування питання призначення суддів на адміністративні посади тільки законом.

В решті Рішенням Конституційного Суду України від 25 березня 2010 р. у справі № 9-рп/2010 за конституційним поданням зверненням 45 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 102, 103, 116, Закону України “Про судоустрій України” постанову Верховної Ради України “Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад” від 30 травня 2007 р., було визнано неконституційною. Таким чином не залишилося жодного органу чи посадової особи, яка мала б можливість на законних підставах призначати голів суду та їх заступників.

І лише з прийняттям Закону України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 р., це питання було вирішено. Відповідно до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” в ст. 20 зазначається, що Голова місцевого суду, його заступник, голова апеляційного суду, його заступники, голова вищого спеціалізованого суду, його заступники призначаються на посади строком на п’ять років із числа суддів цього суду та звільняються з посад Вищою радою юстиції за поданням відповідної ради суддів. Голова Верховного Суду України, Перший заступник Голови Верховного Суду України, заступники Голови Верховного Суду України обираються на посади і звільняються з посад Пленумом Верховного Суду України у порядку, встановленому цим Законом. Призначення судді на адміністративну посаду без додержання вимог цього Закону не допускається.

Наділення Вищої ради юстиції правом призначати суддів на адміністративні посади не узгоджувалося зі ст. 131 Конституції України, що містить вичерпний перелік повноважень. У тому числі такий порядок не відповідав загальновизнаним міжнародним документам. Про недоцільність наділення повноваженнями наголошувала Рада суддів України у зверненні до народних депутатів щодо проекту Закону України “Про судоустрій і статус суддів” від 27 червня 2008 р. Головним мотивом було саме неузгодженість такого порядку з Конституцією України. Такої точки зору притримувалися Головне науково-експертне управління Верховної ради України, Верховний суд України, а також Венеціанська комісія та Дирекція з технічного співробітництва Генеральної дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи (висновок від 18 жовтня 2010 р. № 588/2010).

Суддя не може обіймати одну адміністративну посаду відповідного суду більш як два строки підряд. Звільнення судді з адміністративної посади не припиняє його повноважень судді. Звільнення з посади судді, а також закінчення строку, на який суддю призначено (обрано) на адміністративну посаду в суді, припиняє здійснення ним повноважень на адміністративній посаді.

Особливим є порядок заміщення посади Голови Верховного Суду України та його заступника. Згідно з ст. 42 і 44 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” вони обираються на посаду строком на 5 років і звільняються з посади шляхом таємного голосування. Пленум Верховного Суду може висловити недовіру Голові Верховного Суду України, що має наслідком припинення його повноважень. Однак

висловлення такої недовіри Голові Верховного Суду України не позбавляє його повноважень як судді.

З 2014 року у національній судовій системі відбулися суттєві покращення щодо процедури призначення на адміністративні посади. Законом України “Про відновлення довіри до судової системи України” від 8 квітня 2014 р. внесено зміни до механізму формування адміністративного управління судової системи. Передбачено, що керівництво місцевого, апеляційного суду призначається на посади строком на один рік шляхом таємного голосування з-поміж суддів цих судів, але не більше як на строк повноважень судді. Зазначені особи можуть бути достроково звільненні з посади за ініціативою третини від загальної кількості суддів відповідного суду шляхом таємного голосування не менш як двома третинами суддів, які працюють у відповідному суді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Заява Ради суддів України “Про концептуальні підходи Ради суддів України до подальшого здійснення судово-правової реформи в Україні” від 26.05.2006 р. [Електрон. ресурс] // Офіційний веб-портал “Судова влада в Україні” – Режим доступу : <http://www.court.gov.ua>. 48
2. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” № 2453-VI від 07.07.2010 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-45. – Ст. 529.
3. Постанова Верховної Ради України “Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад” № 1098-V від 30.05.2007 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 34. – Ст. 455.
4. Рішення Конституційного Суду України “Про звільнення судді з адміністративної посади” від 16.05.2007 р., № 1-рп/2007 // Офіційний вісник України. – 2007. – №40. – Ст. 1992
5. Указ Президента України “Про концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів” від 10.05.2006 р., № 361/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.
6. Указ Президента України “Про внесення змін до Указів Президента України від 10 грудня 2003 р. № 1425 і від 30 червня 2004 р., № 697” від 11.09.2006 р., № 747/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 747. – Ст. 2543.